

Ἡ Ὁρθόδοξη Θεολογία τῆς Δύσεως καί οἱ ἐκπρόσωποι τῆς πρό τοῦ σχίσματος τοῦ 1054.

Γράφει ο Νικόλαος Βολουδάκης, Θεολόγος.

Ἡ Πίστη τῆς Ἐκκλησίας πρὶν ἀπὸ τὸ σχῆμα τοῦ 1054 τῶν Παπικῶν ἀπὸ τὴν Μία Ἐκκλησία κατὰ τὴν διάρκεια τῶν διωγμῶν ἕως καὶ τὴν περίοδο τοῦ διατάγματος τῶν Μεδιολάνων τὸ 313 ἦταν Ὁμόφωνη καὶ ἀδιαίρετη, παρά τις κατὰ διαστήματα ἐμφανίσεις μεμονωμένων αἰρετικῶν, οἱ ὁποῖοι εἶχαν λίγους ἢ πολλοὺς ὀπαδοὺς. Ὅπως πχ. μετὰ τὴν ἐμφάνιση τοῦ Ἀρειανισμοῦ ἡ ἐνότητα αὐτὴ ἐμφάνιζε σημάδια διάσπασης μεταξύ τῶν χριστιανῶν, γιατί ἡ αἵρεση τοῦ Ἀρειανισμοῦ προκάλεσε στὶς τάξεις τῆς Ἐκκλησίας μεγάλη ταραχή, ὥστε νὰ χρειαστοῦν δύο μεγάλες Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι, ἡ μία τὸ 325 στὴν Νίκαια καὶ ἡ δεύτερη στὴν Κωνσταντινούπολη τὸ 381.

Ἀξιόλογη ἦταν ἡ προσφορὰ τῶν Λατίνων Θεολόγων καὶ κληρικῶν στὴν Ὁρθοδοξία καὶ ἐν γένει στὴν ἀνάπτυξη τῆς Ὁρθόδοξης Θεολογίας· συνοπτικὰ

θά προσπαθήσω νά παρουσιάσω τά ἔργα αὐτῶν μέ σκοπό οἱ ἀναγνῶστες νά ἔχουν μιά πλήρη εἰκόνα γιά τήν Ἐκκλησία στήν Δύση κατά τήν διάρκεια τῶν πρώτων αἰώνων, τό χρονικό ὄριο ἀπό τό 330 ἕως τήν παρακμή τῆς Δυτικῆς αὐτοκρατορίας χαρακτηρίζεται ὡς ἡ Χρυσή ἐποχή γιά τήν Δυτική Θεολογία.

Ἰούλιος Α΄ Ρώμης.

Γιά τήν δράση τοῦ Ἰουλίου τοῦ Α΄ Ρώμης ἔχουμε πληροφορίες ἀπό τίς 2 ἐπιστολές τοῦ ἰδίου πρὸς τήν Σύνοδο τῆς Σαρδικῆς τοῦ 343μ.Χ. καί αὐτή τοῦ 346 μ.Χ. πρὸς τήν Ἐκκλησία τῆς Ἀλεξανδρείας συγχαίροντας γιά τήν δικαίωση τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου¹. Ἀπό τό γεγονός αὐτό συμπεραίνουμε ὅτι ἀκολούθησε τήν Θεολογία τῆς Νικαίας.

Ἰππόλυτος Ρώμης.

Πηγές γιά τήν δράση τοῦ Ἰππολύτου ἀντλοῦμε ἀπό τήν ἐκκλησιαστική ἱστορία τοῦ Εὐσεβίου Καισαρείας στό στίχο 22 πού ἀναφέρεται μόνον στά ἔργα του. Νεότεροι μελετητές διακρίνουν τά ἔργα του σέ δύο ὁμάδες: Σ΄ αὐτά πού καταλογίζονται στόν Ἰππόλυτο Ρώμης καί στά ἔργα, πού ἀποδίδονται στόν Ἰώσηπο².

Ὁ Ἰππόλυτος Ρώμης γεννήθηκε στήν Ρώμη τό 70 μ.Χ., ὅπου ἦταν καί ὁ τόπος τῆς δράσης του. Ἔλαβε τό ἀξίωμα τῆς ἱερωσύνης καί χαρακτηρίζοταν ἀπό πολυμερή μόρφωση καί ἀπό ἄλλα προσόντα του, πού τόν ἔκαναν γνωστό στό περιβάλλον τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ κύριος ἄξονας τῆς Θεολογίας του στράφηκε στήν ἀντιμετώπιση τοῦ ζητήματος τοῦ Μοναρχιανισμοῦ. Ἦλθε σέ ἀντιπαραθήκη με τόν ἐπίσκοπο Ρώμης Κάλλιστο λόγω τῆς μή ἐκλογῆς του στόν ἐπισκοπικό θρόνο, μάλιστα δημιουργήθηκε ἡ ἐντύπωση, ὅτι ὁ ἴδιος ἦταν αἴτιος τοῦ λεγομένου σχίσματος τοῦ Ἰππολύτου.

Τό σχῆμα αὐτό ἔλαβε διαστάσεις τό 220 μ.Χ., ὅταν μεγάλο μέρος τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς αὐστηρῆς μετανοίας τῶν πεπτοκότων ἀντέδρασαν στίς καινοτόμες ἀπόψεις τοῦ Καλλίστου Ρώμης καί ἀνεκήρυξαν ὡς ἐπίσκοπο Ρώμης τόν Ἰππόλυτο, ὁ ὁποῖος δεχόταν τήν ἀποστολική παράδοση περί τῶν πιπτόντων στά θανάσιμα ἁμαρτήματα.

Τό σχῆμα τοῦ Ἰππολύτου διήρκεσε ἕως τοῦ 235 μ.Χ., ἐνῶ κατά τήν διάρκεια τοῦ διωγμοῦ τοῦ αὐτοκράτορα Μαξιμίνου τοῦ Θρακός, ὁ Ποντιανός

Ρώμης και ο Ίππόλυτος εξορίστηκαν στην Σαρδηνία, όπου εκεί απέβίωσαν από τις κακουχίες.

Τήν πολυσχιδή μόρφωσή του τήν πληροφορούμεθα από τά έργα του τά οποῖα εἶναι τά ἑξῆς:

Ἵπόμνημα εἰς τό Ἴσμα Ἀσμάτων³: Γράφηκε τό 200 μ.Χ., τό ἀκέραιο μέρος τοῦ ἔργου του σώζεται σέ Γεωργιανή μετάφραση, ἐνῶ τά υπόλοιπα ἔργα του στό ἴδιο ὑπόμνημα γράφτηκαν ἀποσπασματικά στην Συριακή, Ἀρμενική καί Ἑλληνική γλῶσσα· ἔχει τήν μορφή συλλογῆς ὁμιλιῶν.

Περί Χριστοῦ καί περί τοῦ Ἀντιχρίστου: Γράφηκε τό 200 μ.Χ. ὁλόκληρο στά Ἑλληνικά καί σέ μεταφράσεις. Πραγματεύεται τήν ἔλευση τοῦ Ἀντιχρίστου καί τό τέλος τοῦ κόσμου, χρησιμοποιεῖ χωρία ἀπό τόν Προφήτη Δανιήλ, ἄλλων Προφητῶν καθώς καί χωρία ἀπό τήν Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννου.

Ἵπόμνημα εἰς τόν Δανιήλ: Ἡ συγγραφή τοῦ ὑπομνήματος ἔγινε τό 204 μ.Χ., ὑπό τον διωγμό τοῦ Σεπτιμίου Σεβήρου, διαρθρώνεται ἀπό 4 βιβλία, ἐρμηνεύονται τά δευτεροκανονικά τεμάχια, ἀποτελεῖ τό ἀρχαιότερο ἐξηγητικό ὑπόμνημα σέ ὅλο τό βιβλίο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Κυριαρχοῦν ἡ Σλαβική καί ἡ Ἑλληνική γλῶσσα.

Ἀπόδειξη χρόνων τοῦ Πάσχα: Ἀποδίδεται στό ἐνεργητικό του ὁμότιτλο ἔργο, συμπεριλαμβανομένου πίνακα 112 πασχαλίων ἀπό τό ἔτος 222 μ.Χ. καί ἔπειτα. Τά ἔργα του πού ἔχουν ξεχωριστή σημασία εἶναι τά ἀντιαιρετικά, ὅπου σέ αὐτά φαίνεται ἡ θεολογική του κατάρτιση.

Εἰς τήν αἵρεση τοῦ Νηητοῦ: Πρόκειται περί ἀντιαιρετικοῦ κειμένου πού γράφηκε κατά τήν διάρκεια τῆς ἀρχιερατείας τοῦ Καλλίστου Ρώμης 212-223 μ.Χ. Σ' αὐτό τό ἔργο περιέχονται ἐπιχειρήματα ἐναντίον τῶν Μοναρχιανῶν, τῶν Πατροπασχιτῶν καί ἐκφράζονται ἀπόψεις ταυτότητος φύσεως Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ.

Κατά πασῶν αἱρέσεων: Ἀποτελεῖ τό πιό ὀλοκληρωμένο καί ἀντιπροσωπευτικό ἔργο τῆς σταδιοδρομίας του. Ἐάν καί δέν τό μνημονεύουν οἱ Εὐσέβιος καί Ἱερώνυμος, ἐν τούτοις δέν θά πρέπει νά παραθεωρεῖται.

Τό 1851 ὁ Miller τό ἐξέδωσε ὀλόκληρο ὡς ἔργο τοῦ Ὠριγένους. Πηγές γιά τό ἔργο του ἀποτελοῦν οἱ Κοπτικοί πάπυροι τῶν Γνωστικῶν κειμένων πού βρέθηκαν.

Κορνήλιος Ρώμης.

Ὁ Κορνήλιος Ρώμης ἄν καί δέν ἄφησε θεολογική παρακαταθήκη, ἔπαιξε σπουδαῖο ρόλο στήν καταδίκη τοῦ Νοβατιανοῦ τόν ὁποῖον καταδίκασε ἡ Σύνοδος τῆς Ρώμης τό 251 μ.Χ. Εἶναι γνωστός ἀπό τίς 10 ἐπιστολές του μέ θέμα τήν ἀποδοχή ἢ μή τῆς συγχώρεσης τῶν πεπτυκῶτων (lapsi) καί τοῦ ζητήματος τῆς ἐπιείκεια, τό ὁποῖο παλαιότερα εἶχε θίξει ὁ Διονύσιος Κορίνθου καί τό ἐφάρμοσε ὁ Κυπριανός καί ὁ Διονύσιος Ἀλεξανδρείας.

Ὁ Κορνήλιος Ρώμης εἰσηγήθηκε στό ζήτημα τῆς ἐπιείκεια νά δοθεῖ ἄφεση ἀμαρτιῶν, ὑπό τήν προϋπόθεση νά ὑπάρξει ἔμπρακτος μετάνοια ἀπό τήν πλευρᾶ τοῦ πεπτωκότος. Στό δεύτερο θέμα ἀκολουθεῖ ὀξεῖα πολεμική στάση ἐναντίον τοῦ Ναυατιανοῦ. Ἀπό τίς 10 ἐπιστολές τοῦ Κορνηλίου σώζονται μόνον 2 καί εἶναι γραμμένες ὀλες στήν Λατινική γλῶσσα.

Τερτυλλιανός 150- 240 μ.Χ.

Συγκαταλέγεται στούς προεξέχοντες Λατίνους Θεολόγους. Ἡ συγγραφική δράση του ἐπεκτείνεται μεταξύ τῶν ἐτῶν 196-212 μ.Χ. στήν Καρθαγένη τῆς Βορείου Ἀφρικῆς.

Ὁ Τερτυλλιανός χαρακτηρίζεται ἀπό τό θάρρος καί τήν ἀγωνιστικότητα του, χαρακτηριστικά τά ὁποῖα ἔδειξε ὅταν ὁ ἴδιος ἔγινε αὐτόπτης μάρτυρας τοῦ θαρραλέου μαρτυρικοῦ θανάτου τῶν χριστιανῶν. Ἐπηρεάστηκε ἀπό τήν ἐμφάνιση τοῦ Μοντανισμοῦ, πρᾶγμα τό ὁποῖο τοῦ ἄλλαξε τόν τρόπο σκέψης καί τήν προσωπικότητά του.

Πολλές φορές ἐκδήλωνε βίαη συμπεριφορά, ἦταν ἀνυποχώρητος καί ἀπόλυτος στίς ἀπόψεις του καί ἀκούραστος ὡς πρὸς τήν ζήτηση καί τήν ἔρευνα καί ἀναζήτηση τῆς ἀληθείας. Συνδυάζει στήν σκέψη του, τήν νομική καί τήν ρητορική τέχνη, οἱ ὁποῖες μαζί μέ τήν σοφιστεία ἀποτελοῦν τά σημαντικότερα ὀπλα γιά τόν Τερτυλλιανό. Στούς ἐθνικούς τονίζει ὅτι ἡ νομική

θέση τῶν χριστιανῶν εἶναι ἡ κατάταξή τους στήν κοινωνία τῶν ἐθνικῶν. Στούς λόγους του, χαρακτηρίζεται ἀπό τό δικανικό πνεῦμα καί τήν νομική σκέψη.

Τά ἔργα του εἶναι τά ἑξῆς: **De spectaculis** (Περί θεαμάτων): συγγράφηκε τό 196 μ.Χ. καί περιέχει λόγους ἀπαγορευτικούς πρός τούς χριστιανούς στό νά παρακολουθοῦν ἐθνικά θεάματα.

De idololatria (Περί εἰδωλολατρείας): Καί αὐτό συγγράφηκε στό τέλος τοῦ 196 μ.Χ. ἤ στίς ἀρχές τοῦ 197 μ.Χ. καί περιέχει λόγους πού ἀντιτάσσονται στήν εἰδωλολατρεία καί στίς ὑπηρεσίες τοῦ κράτους.

De cultu Feminarum (Περί στολισμοῦ γυναικῶν): τό ἔργο αὐτό κατάδικάζει τόν περιττό στολισμό τῶν γυναικῶν καί τήν ὑπερβολική ματαιοδοξία.

Ad nationes (πρός τά ἔθνη): Συγγράφηκε τό θέρος τοῦ 197 μ.Χ. καί ἀπορρίπτει τίς κατηγορίες τῶν ἐθνικῶν ἐναντίον τῶν χριστιανῶν, ὅτι οἱ τελευταῖοι ἀποτελοῦν γιά τό κράτος καί τόν αὐτοκράτορα ἀνατρεπτική ἀπειλή.

Adversus Judaeos (κατά Ἰουδαίων): Καί αὐτό τό ἔργο γράφηκε τό καλοκαίρι τοῦ 197 μ.Χ. μέ σκοπό νά ἀποδείξει ὅτι ὁ Νόμος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἴσχυε μόνον ἕως τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ.

Ad martyras (Πρός τούς μάρτυρας): Πρόκειται γιά λόγο ἐνθαρρυντικό πρός τούς Μάρτυρες τῆς Πίστεως.

Apologeticum (Ἀπολογητικός): Ἡ συγγραφή τοῦ ἔργου αὐτοῦ ὑπολογίζεται ὅτι ἔγινε μεταξύ τῶν ἐτῶν 197 μέ 198 καί ἀποτελεῖ ἓνα ἀπό τά πιά σπουδαῖα ἔργα του. Σ' αὐτό περιλαμβάνει ἀνατρεπτικούς λόγους τῶν Ἀπολογητῶν μαρτύρων τοῦ β' αἰῶνος σάν ἀπάντηση στίς κατηγορίες τῶν ἐθνικῶν, ὅτι οἱ χριστιανοί ἐγκληματοῦν ἐναντίον τοῦ κράτους καί τοῦ αὐτοκράτορα.

Ἅγιος Ἀμβρόσιος Μεδιολάνων.

Ἕνας ἄλλος ἐκπρόσωπος τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὁ ἅγιος Ἀμβρόσιος Μεδιολάνων, ὁ ὁποῖος προσέφερε πάρα πολλά θεολογικά ἔργα καί ἐδραίωσε τήν Ὁρθοδοξία στήν Δύση ὅσο διάστημα ἐπισκόπευε στό Μεδιόλανο.

Γεννήθηκε τό 339 μ.Χ. στά Τρέβηρα τῆς Γαλατίας, ἐνῶ ὁ πατέρας του ἦταν διοικητής στήν ἐπαρχία τῆς Γαλατίας. Μετά τόν θάνατο αὐτοῦ πῆγε στήν Ρώμη καί ἀκολούθησε τίς νομικές σπουδές, ἀφοῦ πρῶτα ὑπηρέτησε γιά ἀόριστο χρονικό διάστημα στά Ρωμαϊκά δικαστήρια.

Διορίστηκε τό 370 μ.Χ. διοικητής τῶν ἐπαρχιῶν Αἰμιλίας καί Λυγουρίας μέ ἔδρα τό Μεδιόλανο, ἐνῶ τό 374 μ.Χ. μέ ὁμόφωνη ἀπόφαση Ἀρειανοφρόνων καί Ὁρθοδόξων δέχεται τό ἐπισκοπικό ἀξίωμα, ἀφοῦ πρῶτα ἔλαβε τό βάπτισμα. Ἐπέδειξε ζῆλο γιά τήν καθιέρωση τῆς Ὁρθοδοξίας καί τά συγγραφικά του ἔργα τόν ἀνέδειξαν πρότυπο ποιμενάρχου καί κατηχητοῦ.

Ἀπό τά ἴδια του τά ἔργα πληροφοροῦμαστε ὅτι εἶχε γνώσεις τῆς Νεοπλατωνικῆς καί Στωϊκῆς Φιλοσοφίας, ἐνῶ ἀπό τούς Λατίνους συγγραφεῖς γνώριζε τόν Βιργίλιο καί τόν Κικέρωνα.⁴ Πέραν τοῦ ἀντιαιρετικοῦ ἀγῶνα του, συγκρότησε τόν μοναχισμό στήν Δύση καί συγκαταλέγεται στήν γενιά τῶν μεγάλων ἱεραρχῶν ὅπως εἶναι λόγου χάριν ὁ Μέγας Βασίλειος, ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος καί ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης.

Κύριο ἀντικείμενο τῆς ποιμαντορίας του ἦταν ἡ καταπολέμηση τοῦ Ἀρειανισμοῦ στήν Βόρειο Ἰταλία, τό 375 μ.Χ. καί συγκεκριμένα ὑποστήριξε τόν Ἀνέμιο στήν χηρεύουσα ἐπισκοπή τοῦ Σιρμίου. Ἐφάρμοσε στήν πράξη σκληρή τακτική ἔναντι τῶν Ἀρειανφρόνων, ὅταν αὐτοί μέ ἐκπρόσωπό τους τόν Οὐάλη, κατέλαβαν αἰφνιδιαστικά στό Μεδιόλανο μία βασιλική Ἐκκλησία, καί ἀφοῦ ὀργάνωσαν κοινότητα, προχώρησαν σέ ἀντικανονικές χειροτονίες πρεσβυτέρων μέ τήν συνδρομή δημοσίων προσώπων, τά ὁποῖα εἶχαν ἐξουσία, δημιουργῶντας δυσάρεστη κατάσταση στήν τοπική Ἐκκλησία.

Τά ἔργα του εἶναι τά ἑξῆς: De Fide: Τό ἔργο αὐτό γράφηκε κατόπιν παραίνεσης τοῦ αὐτοκράτορα Γρατιανοῦ, ἔχει ἀγιογραφικό περιεχόμενο καί τονίζει ὅτι ἡ ὀρθόδοξος Πίστη βασίζεται στήν Ἀγιογραφική παράδοση τῶν Ἀποστόλων καί τῶν συνεχιστῶν τους.

Τούς κατηγορεῖ ὅτι διαστρεβλώνουν ἐπί τούτου τά χωρία τῆς Ἁγίας Γραφῆς μέ σκοπό νά δώσουν ἀγιογραφικό στήριγμα στήν αἵρεσή τους. Μετά ἀπό ἀλλεπάλληλες συγκρούσεις Ἀρειανῶν καί Ὁρθοδόξων, ἡ διαμάχη κατέληξε στήν Σύνοδο τῆς Ἀκυληΐας. Σ' αὐτήν συμμετείχαν ὁ Παλλάδιος καί ὁ Σεκουνδιανός ἀπό τό Ἰλλυρικό μέ τήν ἐλπίδα νά ἀποκατασταθοῦν καί νά ἐπιστρέψουν στίς ἔδρες τους.

Ἡ Σύνοδος ἔγινε τό Πάσχα τοῦ 381 μ.Χ. Σ' αὐτήν ἔλαβαν μέρος 32 ἐπίσκοποι στήν πλειονότητά τους ἀπό τήν Βόρειο Ἰταλία. Ἡ Σύνοδος δέν ἀσχολήθηκε μ' αὐτό καθ' αὐτό τό ζήτημα τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἀρειανισμοῦ, ἀλλά μέ τό φρόνημα τῶν Ἀρειανοφρόνων Παλλαδίου καί Σεκουνδιανοῦ, τούς ὁποίους καί ἀναθεμάτισε.

Τό σκεπτικό τοῦ Ἁγίου Ἀμβροσίου περιστρέφεται σέ 4 ἄξονες στήν Θεολογία, στήν Κοσμολογία, στήν Χριστολογία καί στήν Ἐσχατολογία.

α) Θεολογία. Ὁ ἕνας καί Τριαδικός Θεός.

Βάση τῆς θεολογίας του εἶναι ἡ Ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ καί ὄχι ἡ ἀνθρώπινη σοφία καί γνώση. Συνεχίζοντας ὁ Ἅγιος Ἀμβρόσιος τονίζει τήν ἱστορική καί θεολογική ἀξία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καί τῆς Καινῆς Διαθήκης. Καί τά δύο βιβλία εἶναι ἱερά· ἡ Παλαιά Διαθήκη προετοίμασε τόν ἄνθρωπο γιά τό πλήρωμα τοῦ χρόνου τό ὁποῖο περιέχει ἡ Καινή Διαθήκη.

Προτρέπει τούς πιστούς νά μελετήσουν τήν Ἁγία Γραφή μέ τήν ἀρωγή⁵ τοῦ Θεοῦ, γιατί μόνον μέ τήν σωστή ἀνάγνωση δύναται κανεῖς νά καταλάβει ὅτι ὁ Θεός εἶναι ἕνας μέ τήν ἔννοια, ὅτι δέν ὑπάρχει ἄλλος Θεός. Εἶναι ἕνας ὡς πρὸς τήν ὀνομασία, τήν Θεότητα καί τήν μεγαλωσύνη καθώς καί ὡς πρὸς τήν φύση καί τήν ἐνέργεια, Τριαδικός δέ κατὰ τά πρόσωπα⁶.

Ἡ Θεολογία τοῦ Ἁγίου Ἀμβροσίου, ἀντικρούει τόν Μοναρχιανισμό καί τήν ἐθνική πολυθεΐα καθώς καί τήν Ἀρειανική ἐκδοχή περί τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ὁ Θεός κατὰ τόν Ἅγιο Ἀμβρόσιο εἶναι ἀπαθής, ἄτρεπτος, ἀναλλοίωτος, δέν περιορίζεται σέ τόπο καί πληρεῖ τά πάντα, ἐπιπλέον δέν περιορίζεται σέ χρονικά ὄρια τοῦ παρελθόντος, τοῦ παρόντος καί τοῦ μέλλοντος.

Ὡς πρὸς τά τρία Θεῖα πρόσωπα Πατήρ, Υἱό καί Ἅγιον Πνεῦμα τό κάθενα χωριστά ἔχει στήν πληρότητα του, τή Μία καί ἀδιαίρετη Θεία Φύση ἢ Οὐσία χωρίς αὐτό νά σημαίνει ὅτι ὑπάρχει σύγχυση τῶν προσώπων.

Τό κάθε Θεῖο πρόσωπο διακρίνεται ἀπό τά ἄλλα, χωρίς νά συγχέεται ἢ νά χωρίζεται ἀπό αὐτά. Ὁ Ἅγιος Ἀμβρόσιος ἀντιτίθεται στήν Σαβελλιανική ἄποψη, ὅτι τά Τρία Πρόσωπα εἶναι ἐκφράσεις τοῦ ἐνός καί τοῦ αὐτοῦ Θείου προσώπου, τοῦ Πατρός, καθώς ἐπίσης καί στήν Ἑλληνική τριθεΐα.

Ἐπὶ τῆς διακρίσεως ὡς πρὸς τά ὑποστατικά ἰδιώματα τοῦ καθενός Προσώπου, χωρίς ὅμως νά διασπᾶται ἡ Θεία ἐνότητα. Ὁ Ἅγιος Ἀμβρόσιος εἶναι ὁ πρῶτος Θεολόγος τῆς Δύσης, ὁ ὁποῖος μελέτησε τό Πρόσωπο τοῦ Ἁγίου

Πνεύματος έκτενέστερα.⁷ Τό πόνημά του **De spiritu Sancto**⁸ άπευθύ-νεται έναντίον τῶν Πνευματομάχων τῆς έποχῆς του. Χρησιμοποίησε δέ ως πηγή τήν Άγία Γραφή, ή όποία αναφέρει ότι τό "Άγιον Πνεῦμα εἶναι όμοούσιο καί ίσοδύναμο μέ τά άλλα Πρόσωπα τῆς Άγίας Τριάδος καί δέν άποτελεἶ άπλή δύναμη, οὔτε εἶναι κτῖσμα. Καλεἶ αυτό "Αἰώνιον", "Πηγή ὕδατος Ζωῆς", "Φῶς", "Πνεῦμα τῆς Άληθείας".

β) Κοσμολογία. Ἡ δημιουργία τοῦ κόσμου.

Άφετηρία τῆς κοσμολογίας του, εἶναι ή έξαήμερος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, πού περιλαμβάνεται στήν Γένεση. Όπως ό Μέγας Βασίλειος ἔτσι καί ό Άγιος Άμβρόσιος συνέγραψε καί αυτός εἰδική μελέτη έπάνω στήν έξαήμερο, ὑποστηρίζοντας ότι ό κτιστός κόσμος δημιουργήθηκε "έκ' τοῦ μηδενός". Άπορρίπτει τήν προὔπαρξη τῆς ὕλης, δέν ὑπάρχει ὕλη άδημιούργητη καί αἰώνια, ή δημιουργία τοῦ κόσμου άποτελεἶ ἔργο τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Ό κόσμος εἶναι ὑποδεέστερος τῆς Άγίας Τριάδος άφοῦ εἶναι κτῖσμα Του Αὐτῆς. Ό κτιστός κόσμος διαιρεἶται στά όρατά καί στά άόρατα κτίσματα. Στά άόρατα κτίσματα συμπεριλαμβάνονται οἱ άγγελοι καί ὅλες οἱ νοερές δυνάμεις, ένῶ στά όρατά κτίσματα συμπεριλαμβάνονται οἱ άνθρωποι καί τά κτιστά ὄντα τοῦ κτιστοῦ ζωϊκοῦ καί φυτικοῦ βασιλείου.

Οἱ άγγελοι ως λειτουργικά πνεύματα εἶναι άνώτεροι τῶν ανθρώπων, ἔχουν ως ἔργο τήν προστασία τῶν ανθρώπων, γι' αυτό άκριβῶς οἱ άνθρωποι έπικαλοῦνται τήν βοήθεια τους καί τήν μεσιτεία τους. Τό κακό δέν εἶναι αὐθύπαρκτο, παρά μονάχα λαμβάνει ὑπόσταση όταν τό διαπράτει ό άνθρωπος.

Έφευρέτης τοῦ κακοῦ εἶναι ό διάβολος ό όποῖος μισεἶ τόν άνθρωπο καί θέλει νά τόν έξαφανίσει μαζί μέ ὅλο τό ανθρώπινο γένος. Εἶναι τό πνεῦμα τῆς άποστασίας καί γι' αυτό άκριβῶς τόν λόγο ὑποκινεἶ τούς ανθρώπους ένάντια στό θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ἡ κοσμολογική θέση τοῦ Άγίου Άμβροσίου άποσκοπεἶ στό νά προστατεύσει τό πλήρωμα τῆς Έκκλησίας από τίς κακοδοξίες τοῦ Μαρκίωνα καί τοῦ Ερμογένη αλλά καί τῶν Μανιχαίων.

γ) Χριστολογία. Ἡ ένσάρκωση τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ανάπτυξη τοῦ θέματος τῆς Χριστολογίας σκοπὸ νά διδάξει στήν Ἐκκλησία τῶν Μεδιολάνων τήν ὀρθή Πίστη, καί, ἀφ' ἑτέρου, δέ νά προφυλάξει τό ποιμνιό του, ἀπό τήν κακοδοξία τοῦ Ἀπολλινάριου Λαοδικείας καθώς καί ἀπό τούς ἄλλους αἰρετικούς οἱ ὁποῖοι ἀμφισβητοῦσαν εἴτε τήν Θεότητα, εἴτε τήν ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ.

Βασικοί ἄξονες τῆς διδασκαλίας του εἶναι ὅτι ὁ Υἱὸς καί Λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι τέλειος ἄνθρωπος καί τέλειος Θεός· ἡ ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ δέν ἦταν φανταστική, ἀλλά πραγματική ὅπως τῶν ὑπολοίπων ἀνθρώπων πλήν τῆς ἀμαρτίας.

Ὁ Ἅγιος Ἀμβρόσιος τονίζει ὅτι ἐάν ὁ Χριστός δέν ἐλάμβανε λογική ψυχὴ ὅπως ὑποστήριζε ὁ Ἀπολλινάριος Λαοδικείας, ἀλλά ἄλογη πού ἀναπληρώθηκε ἀπό τόν Θεῖο Λόγο τότε αὐτόματα μειώνεται ἡ ἀνθρωπότητα τοῦ Χριστοῦ, ἀπεναντίας ἀντιπροτείνει ὅτι ὁ Υἱὸς καί Λόγος τοῦ Θεοῦ μέ τήν ἐνανθρώπησή του προσέλαβε ὅλο τόν ἄνθρωπο, ἀληθινό σῶμα καί μέ τέλεια λογική ψυχὴ.

Χρησιμοποιεῖ καί τό ἐπιχείρημα τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου «Τό γάρ ἀπρόσληπτον, ἀθεράπευτον· ὃ δέ ἦνεται τῷ Θεῷ τοῦτο καί σώζεται». Ὁ συνδυασμός αὐτός τοῦ χωρίου δηλώνει στόν Ἀπολλινάριο ὅτι ἡ διδασκαλία του περί ἀλόγου ψυχῆς ἔχει σοβαρές συνέπειες γιά τήν σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου.

δ) Ἐκκλησιολογία. Ὁ ἄνθρωπος, ἡ Ἐκκλησία, τά ἱερά Μυστήρια.

Ὁ ἄνθρωπος δημιουργήθηκε ἀπό τόν Θεό ὡς τέλεια οὐράνια ὄντοτητα· ἡ ζωὴ του ἦταν ἀγγελοειδής. Μέσα στόν παράδεισο ζοῦσε μέσα στήν κατάσταση ἀπόλυτης αὐθεντικότητας καί καθαρότητας. Ἡ ψυχὴ τοῦ δημιουργήθηκε "κατ' εἰκόνα" Θεοῦ καί εἶχε τήν δυνατότητα νά ὁμοιάσει στόν Θεόν. Ἡ ὁμοιότητα ἀφοροῦσε στόν ἐσωτερικό ἄνθρωπο.

Ἡ παρακοή τοῦ ἀνθρώπου ἔφερε τόν χωρισμό του, ἀπό τόν Θεό, ἦταν τό ἀποτέλεσμα τῆς κακῆς χρήσης τοῦ αὐτεξουσίου, μέ συνέπεια ὁ ἄνθρωπος νά μετατραπεῖ σέ δοῦλο τῆς ἀμαρτίας. Ἡ λύση δόθηκε στό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ καί προσφέρεται στους πιστούς μέσα ἀπό τό Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ κάθε πιστός ἀναγεννᾶται πνευματικά μέσα ἀπό μέσα στήν Ἐκκλησία.

Τά ἅγια μυστήρια συνδέουν τόν πιστό μέ τήν χάρη τοῦ Θεοῦ· αὐτά εἶναι τό Βάπτισμα, ἡ Θεία Εὐχαριστία, ἡ ἐξομολόγηση, τό εὐχέλαιο, ὁ γάμος, ἡ

ιερωσύνη και τό χρίσμα. Ἀνάμεσα σέ αὐτά τά 7 μυστήρια προτεραιότητα δίνει στό Βάπτισμα, και στήν Θεία Εὐχαριστία.

ε) Ἐκκλησιολογία.

Ὁ Ἅγιος Ἀμβρόσιος συνδύασε τούς πολέμους, τίς ἀρρώστιες και τίς φυ-σικές καταστροφές τῆς ἐποχῆς του, ὡς σημεῖα τῶν ἐσχάτων καιρῶν. Αὐτά τά στηρίζει στό Εὐαγγελικό χωρίο τοῦ ἀποστόλου Ματθαίου "Και κηρυχθή-σεται τοῦτο τό εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὄλη τῇ οἰκουμένη εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, και τότε ἔξει τό τέλος." (Ματθαίου 24:14).

Τόν ἀντίχριστο τόν παρουσιάζει ὡς τόν Υἱόν τοῦ διαβόλου, ὁ ὁποῖος θά ὑπερβεῖ στήν ἔπαρση και στήν οἴηση τόν ἴδιο τόν διάβολο. Γνωρίσματα τῆς ἐλεύσεως τοῦ ἀντιχρίστου εἶναι ἡ κυριαρχία τοῦ ψεύδους, τῆς ἀνθρώπινης κακίας, τῆς ἀπιστίας, τῆς ἔξαρσης τῶν παθῶν και γενικά ἡ ἔλλειψη τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ.

Κατά τήν διάρκεια τῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ στόν κόσμο, θα προη-γηθεῖ τῆς Μελλούσης Κρίσεως ἡ κοινή ἀνάσταση τῶν νεκρῶν και ἔπειτα θα ἐπακολουθήσει ἡ κρίση, ἡ ὁποῖα θά γίνει βάσει τῶν πεπραγμένων ἀπό τούς ἀνθρώπους και ἐξαρτᾶται ἀπ' αὐτούς ἐάν θα εἶναι ἀνάσταση κρίσεως ἢ ἀνάσταση ζωῆς⁹!

Νικόλαος Βολουδάκης
Θεολόγος

«ΕΝΟΡΙΑΚΗ ΕΥΛΟΓΙΑ» Ἀρ. Τεύχους 221
Ιανουάριος 2021.

Ἵποσημειώσεις:

1: Στυλιανοῦ Γ. Παπαδόπουλου, Πατρολογία Τόμος Β' 4ος αἰώνας, Ἀνατολή – Δύση, Ἐκδόσεις Γρηγόρη, σελίδα 179.

2: Στυλιανοῦ Γ. Παπαδόπουλου Πατρολογία Τόμος Α', 2ος και 3ος αἰώνας, σελ. 374-375.

3: Προέρχεται ἀπό τό ρῆμα ὑπομιμνήσκω.

4: Κωνσταντίνου Σκουτέρη, Ίστορία Δογμάτων, τόμος 2ος σελίδα 676, , ή Όρθόδοξη δογματική διδασκαλία και οι νοθεύσεις της, από τις αρχές του τετάρτου αιώνας μέχρι και την Τρίτη Οικουμενική Σύνοδο, Άθήνα 2004.

5: Άρωγή: βοήθεια, επικουρία, υπεράσπιση, προέρχεται από το ρήμα άρήγω που σημαίνει βοηθάω, επικουρώ.

6: Ίστορία Δογματων, ό. ά.

7: Έκτενέστερα: άδιάκοπα, άκατάπαυστα.

8: Πόνημα: εργασία, έργον, έκπονηθέν έργο το όποιο προήλθε μετά από κόπο.

9: Ίστορία Δογματων, ό. ά.

Πηγή : <https://www.agnikolaos.gr/>